

Lærervejledning til

På Kanten af Europa

– En Rejse gennem Eksjugoslavien

På Kanten af Europa giver et indblik i situationen i Eksjugoslavien i dag og trækker tråde til de eksjugoslaviske landes historie og krigene i 90'erne. Teksten giver et levende billede af unge mennesker i Eksjugoslavien, der drømmer om at komme videre efter 1990'ernes borgerkrige, men som holdes tilbage af en ældre generation, der forsat deler befolkningsgrupper op i etnicitet. I teksten tages læseren blandt andet med til en fodboldkamp, der for Bosnien har stor social, politisk og historisk betydning.

Ved at bruge teksten som supplerende stof kan eleverne uddybe, anvende og perspektivere viden, begreber og metoder fra kernestoffet. De kan undersøge aktuelle samfundsmæssige problemstillinger i Europa og få blik for menneskers handlinger i en samfundsmæssig og historisk sammenhæng.

Konkret kan denne tekst i **samfundsfag** bruges i sammenhæng med undervisningsforløb om EU, EU's optagelsesproces for nye potentielle medlemslande, national identitet og etniske spændinger. I både **historie og samfundsfag** kan teksten bruges til at arbejde historisk og analyserende med forholdet mellem sport og politik. I **historie** kan teksten bruges i sammenhæng med undervisningsforløb om Europas historie med fokus på krigene i Eksjugoslavien, Eksjugoslaviens historie, EU's historie og det globale samfund. Derudover kan der med udgangspunkt i den politisk motiverede historiefortolkning på Balkan arbejdes med historiefortolkning, politisk brug af historie og de sociale konsekvenser af forskellige historiesyn.

Før teksten læses hjemme af eleverne kan der arbejdes med et eller flere temaer fra listen, så teksten forankres i kernestoffet. I den følgende time arbejdes der med udvalgte arbejdsspørgsmål, hvor eleverne kommer i dybden med tekstens samfundsfaglige og historiske problemstillinger.

Arbejdes der med fokus på EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder bliver der her fokuseret på befolkningsgruppers ligestilling.

Forslag til temaer, der kan undervises om i første lektion:

SAMFUNDSFAG:

Optagelse i EU; Hvordan er optagelsesproceduren for lande, der gerne vil være med i EU? Bosnien vil gerne være med, men der er lang vej. Hvorfor optager EU nye lande (geopolitiske og økonomiske interesser fra EU's side) og hvad skal kandidatlandene leve op til for at blive medlem (Københavnkriterierne)? Hvad siger Københavnkriterierne om, hvilke politiske kerneværdier, som EU bygger på? Dette stilles også som et af arbejdsspørgsmålene til eleverne og det kan vælges at lade dem selv undersøge dette.

Om Københavnkriterierne: <http://www.eu.dk/da/spoergsmaal-og-svar-folder/hvilke-krav-skal-et-land-opfylde-for-at-blive-medlem-af-eu>

Om Bosniens EU-optagelsesproces: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/detailed-country-information/bosnia-herzegovina_en

National identitet; Er der brug for en fælles national identitet i et samfund – og hvis ja; hvorfor? Her kan undervises i, hvad en fælles national identitet betyder for sammenhængskraften i et samfund. Og der kan undervises i, hvad forøgelsen af multikultur og nedbrydning af kulturelle grænser gør for den nationale identitet. Hvordan udfordres den nationale identitet i den globaliserede verden af EU, FN, WTO, IMF, multinationale virksomheder, aktiemarkeder og kulturmaskiner som Hollywood?

Nationalisme som modstand mod globalisering, unioner og føderationer; Hvorfor skaber det så ofte konflikter, når flere etniske grupper med forskellige nationale identiteter prøver at leve sammen i en politisk konstruktion, det være sig en nationalstat, union eller føderation. Her kan også undervises i *den separatistiske nationalisme*, der opstår, når en ofte etnisk homogen gruppe vil bryde fri fra en nationalstat for at opnå selvbestemmelse og frihed fra hvad der anses som undertrykkelse eller et forkert politisk projekt. Det var netop denne slags separatistiske nationalisme, der blev startskuddet til krigene i Eksjugoslavien i 1990'erne. EU-skeptiske eksempler på separatistisk nationalisme er Front National i Frankrig, Dansk Folkeparti i Danmark og selvfølgelig UKIP i Storbritannien, der opnåede den ultimative succes med Brexit. Andre eksempler på separatistisk nationalisme er Skotland, Catalonien, Baskerlandet og Kurdistan.

HISTORIE:

Krigene i Eks-jugoslavien i 1990'erne; Hvem var i krig med hvem og hvorfor? FN's fredsbevarende styrker, massakren ved Srebrenica, belejringen af Sarajevo, NATO's interventioner, afslutningen på og udfaldet af krigene. Brug eventuelt DIIS's hjemmeside til supplerende baggrundsviden. Denne side kan eleverne også bruge: <https://folkedrab.dk/eksempler-paa-folkedrab/bosnien>

Historiefortolkning; Hvilke konsekvenser har det, at man har forskellige udlægninger af historien og bruger historien på forskellige måder? Hvilke politiske og sociale konsekvenser har det? Som eksempel på forskellige historiesyn undervises børn på serbiske skoler (i Bosnien) ikke om massakren ved Srebrenica, hvor 8.000 muslimske drenge og mænd blev henrettet af serbere. Hvad betyder den historie, vi får formidlet op gennem vores skoletid og i vores kultur generelt for vores selvforståelse? Er der dele af den danske historie, der ignoreres eller *undertrykkes*, fordi vi har svært ved at stå ved den og fordi de udfordrer vores nationale selvforståelse, eksempelvis slavehandlen, kolonisering og senere salget af de Vestindiske Øer, tvangsfjernelse af grønlandske børn eller samarbejdspolitikken under den tyske besættelse?

Den nyere historie i Jugoslavien og de eksjugoslaviske lande; Østrig-Ungarns herredømme, Franz Ferdinand, Første Verdenskrig, Kongeriget Jugoslavien, Anden Verdenskrig, Tito og den kommunistiske partisanhær befrier Jugoslavien, Jugoslavien under Tito; det fællesjugoslaviske socialistiske projekt mellem Sovjet i Øst og USA i vest, Den Socialistiske Føderale Republiks krise i 1980'erne, sammenbrud i start-90'erne, krigene i 90'erne.

HISTORIE OG SAMFUNDSFAG:

Sport og politik: Et af arbejdsspørgsmålene til teksten handler om sport og politik. Her skal eleverne selv undersøge og redegøre for sportslige begivenheder og rivaliseringer, der er politisk betændte, eller sportslige begivenheder, der skaber nationalt fællesskab, identitet og stolthed. Et eksempel på sport som opbyggelig begivenhed for national identitet er netop Bosniens fodboldlandshold, som er et omdrejningspunkt i reportagen. Artiklen her omhandler stjernespilleren Edin Dzeko og hans indsats for at samle det etnisk og religiøst splittede Bosnien:

<http://politiken.dk/sport/fodbold/vm2014/art5520831/Fodboldstjerne-giver-splittet-land-tro-paa-samling> -

Også Danmarks EM-triumf i 1992 har påvirket den nationale identitet. Ifølge artiklen her fungerer EM-slutrunderne som ventil for den passionerede nationalisme, der har været illegitim siden Anden Verdenskrig:

<http://videnskab.dk/kultur-samfund/em-slutrunderne-har-bearbejdet-krigstraumer>

Eksempler på politisk betændte sportslige begivenheder er:

- OL i Berlin i 1936, hvor afro-amerikanske **Jesse Owens** vinder medaljer til stor irritation for Hitler.
- Rivaliseringen mellem **FC Barcelona** og **Real Madrid**, der trækker tråde til Cataloniens ønske om selvstændighed og en mere socialistisk politik og den royale hovedstad, Madrids modstand mod dette.
- Klubkampe mellem de katolske og irske republikanere fra Celtic FC og de protestantiske og britiske unionister fra Glasgow Rangers i den skotske fodboldliga.
- I 2014 endte en fodboldkamp i vold og kaos, da Serbien spillede mod Albanien. Et flag over 'Stor-Albanien' blev fløjet ind på stadion af en drone og hevet ned af de serbiske spillere. Herefter var der kaos. Denne fire-minutter lange video viser kort, hvad der skete på stadion, og fokuserer mest på den historiske baggrund for konflikten mellem Serbien og Kosovo/Albanien her:

<https://www.youtube.com/watch?v=57YA5yIRrgg>

Skabt i samarbejde mellem Vores Europa og Europa-bevægelsen.

STØTTET AF
EUROPA
nævnet

Arbejdsspørgsmål til På Kanten af Europa

– *En Rejse gennem Eksjugoslavien*

HISTORIE OG SAMFUNDSFAG:

1. Hvad synes du om teksten og dens perspektiver?

Del dine umiddelbare tanker i en samtale.

2. Sport og politik.

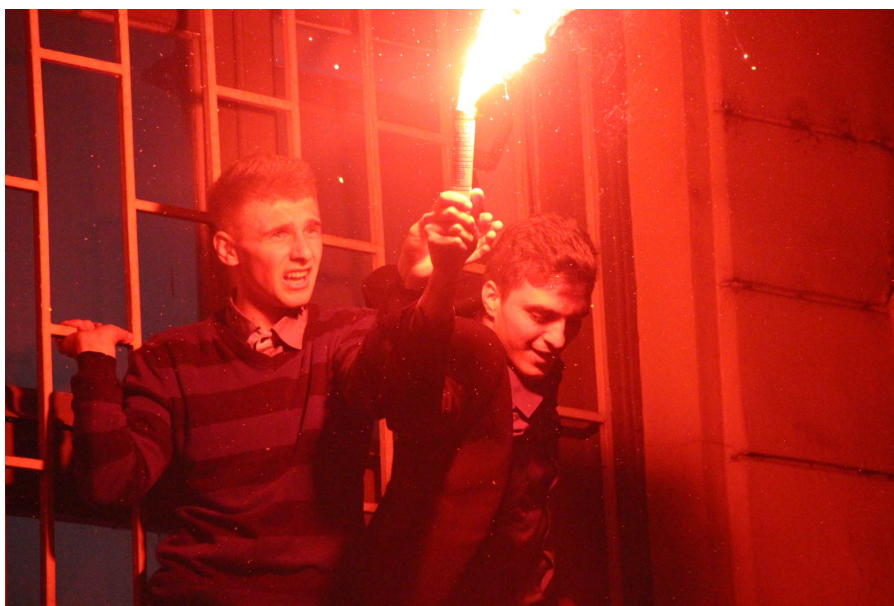
Diskutér sammenhængen mellem sport og politik.

2a: Find historiske eller samtidige eksempler på sportslige begivenheder og rivalisering mellem landshold og klubhold, der har haft politisk betydning. Rivaliseringerne har ofte rod i historiske konflikter; undersøg og redegør for den historiske baggrund for rivaliseringerne.

2b: Find historiske eller samtidige eksempler på sportslige begivenheder, der har skabt national eller tværnational forsoning, identitet og/eller stolthed.

Kommentatorerne på Eurosport bemærker, at det også har politisk betydning, at Bosnien kvalificerede sig til VM. Se et fantastisk fire-minutters sammendrag af Bosniens kvalifikationskamp, der er beskrevet i teksten, her:

<https://www.youtube.com/watch?v=pBwKOjvltHk>

Unge mænd fejrer Bosniens kvalifikation til VM.

3. Jugoslavien blev splittet på grund af nationalisme

Jugoslavien endte med at blive opløst på grund af nationalisme. Nationalistiske ideer skaber ofte modstand mod at leve sammen med folk fra andre kulturer. EU's sammenhængskraft er udfordret af de samme nationalistiske ideer og strømninger i dag.

3a. Tror I, at EU vil få samme skæbne som Jugoslavien og ende med at blive splittet ad på grund af nationalismen? Kom med din vurdering af og holdning til situationen.

4. Ligestilling mellem befolkningsgrupper

I Jugoslavien ville Præsident Tito samle folk af forskellig etnisk og national oprindelse under ét politisk projekt. Han slog ned på etnisk diskrimination og nationalisme. Det samme ønsker EU. I EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder er der et helt kapitel, der sikrer ligestilling for alle befolkningsgrupper i EU.

4a. Se Charteret igennem. I hvilket kapitel sikres befolkningsgrupper ligestilling i EU?

4b. Læs artiklerne i dette kapitel. Mener I, at vi i EU lever op til disse rettigheder? Hvis ja/nej – hvorfor/hvorfor ikke?

SAMFUNDSFAG:

5. Optagelse i EU.

5a: Hvilke kriterier skal lande leve op til for at blive medlem af EU?

5b. Synes I Bosnien skal blive medlem af EU? Hvilke fordele og ulemper er der ved, at Bosnien, bliver medlem af EU?

6. McDonald's som symbol på vesten

I teksten står der beskrevet, hvor stor en begivenhed det var for Sarajevo, da byen efter krigene fik deres første McDonald's. McDonald's var et symbol på at nærme sig vesten.

6a. Hvad tænker I om, at McDonald's i denne sammenhæng repræsenterer Vesten?

Sarajevo

HISTORIE:

7. Historiens påvirkning af den nationale selvforståelse

Skolerne i Bosnien er delt op i etnicitet. Børn med serbisk baggrund går altså på serbiske skoler, børn med kroatisk baggrund på kroatiske skoler osv. Her lærer de forskellige udgaver af historien om krigen i Bosnien. For eksempel lærer børn i serbiske skoler ikke om massakren ved Srebrenica, hvor 8.000 muslimske drenge og mænd blev henrettet af serbere.

7a: Hvorfor tror I, der fortælles forskellige historier om fortiden?

7b. Hvilke konsekvenser har det, at forskellige befolkningsgrupper har forskellige historier om, hvad der skete i fortiden?

7c. Tror I, at der er eksempler på dele af den danske historie, som vi danskere ikke bliver præsenteret for i vores skolegang, fordi disse historier ville udfordre vores nationale selvforståelse?

8. Krigene dengang og i dag.

Vælg en artikel fra denne hjemmeside og gå i dybden med artiklen, perspektivér til *På Kanten af Europa*-reportagen og fremlæg for klassen.

<https://folkedrab.dk/eksempler-paa-folkedrab/bosnien>

Skabt i samarbejde mellem Vores Europa og Europa-bevægelsen.